

14 Vegetatie-opnamen in het Agelerbroek

Wim Meyer (1947).

In aansluiting op het artikel van Jaap van Dijk volgt hier een proeve van een 'vertaling' van de opnamen die we er maakten (zie tabel).

I. De vegetaties van grote zeggen.

Tussen het hoog opgeschoten liesgras zien we de gracieuze scherpe zegge met zijn overhangende aren en de minder forse blaaszegge, zo genoemd naar de opgeblazen urtjes. De gladde holpijpstengels en het witgepluisde wollegras groeien hier tussendoor. De bodem is hier nog erg drassig, er staat ongeveer een meter water boven, zodat moerashooiland-planten hier nog schaars zijn: een beetje wit bespikkelde moeraswalstro, een bescheiden moeraswederik en een enkel stengeltje van zeegroene muur, beemdgras en struisgras (opname 1).

II. De vegetaties van Carex disticha (twee-rijige zegge).

Een tikje hoger gelegen ten opzichte van de grondwaterspiegel. In de kruidlaag vooral gekarakteriseerd door het op de voorgrond treden van tweerijige zegge met veenpluis en een sterker optreden van kruipend struisgras en moeraswalstro. Een meer bescheiden plaats nemen blaas- en scherpe zegge in (opname 2). Houden we rekening met de bedekkingscijfers, dan behoeven we mijns inziens dit geen vegetatie van grote zeggen meer te noemen. Daarvoor spreekt ook het voorkomen van een hele reeks van soorten die in de eerste opname ontbreken: kattestaart, egelboterbloem, pinksterbloem, dotterbloem, weidekoekoeksbloem, waterrus en gewone zegge. In de moslaag die zich hier op de boven de grondwaterspiegel verheven bodem kan ontwikkelen, domineert puntmos, vermengd met wat sikkemos en Calliargon cordifolium. We vestigen hier speciaal de aandacht op dit vegetatie-type, omdat de laatste tijd is gebleken dat dit in grote moerasgebieden in andere delen van ons land ook voorkomt. Wim van Zeist en Jacques Meltzer bekeken het bv. in het stroomdalgebied van de Beerze (Brabant). Daar nemen deze, volgens Meltzer in het Calthion passende vegetaties, ook een intermediaire plaats in tussen vegetaties van grote zeggen en hetgeen we nu gaan bespreken.

III. De moerasweiden.

Grote zeggen zijn hier nagenoeg verdwenen. Carex disticha komt nog in be-

VEGETATIES VAN GROTE ZEGGEN EN VAN CAREX DISTICHA EN MOERASSIGE HOOILANDEN IN HET AGELEERBROEK.

Opname nummer	1	2	3	4	
Datum	6 juli 1946	-	-	-	
Oppervlakte in m ²	12	12	6	20	
Bedekking kruidlaag in %	90	100	100	100	
Bedekking moslaag in %	.	75	5	50	
<i>Carex vesicaria</i>	2.2	1.2	.	.	blaaszegge
<i>Carex acuta</i>	2.2	+2	.	.	scherpe zegge
<i>Glyceria maxima</i>	3.3	+1	.	.	liesgras
<i>Equisetum palustre</i>	2.2	2.1	1.1	.	lidrus
<i>Lythrum salicaria</i>	.	+1	+1	.	kattestaart
<i>Lysimachia nummularia</i>	.	+2	1.2	.	penningkruid
<i>Juncus articulatus</i>	.	+1	+1	.	waterrus
<i>Carex disticha</i>	.	3.2	2.2	2.2	tweerijige zegge
<i>Carex nigra</i>	.	+2	1.2	2.2	gewone zegge
<i>Ranunculus flammula</i>	.	1.2	+1	+1	egelboterbloem
<i>Mentha aquatica</i>	.	+1	+1	1.1	watermunt
<i>Ranunculus repens</i>	.	1.1	+1	+1	kruipende boterbloem
<i>Cardamine pratensis</i>	.	+1	1.1	+1	pinksterbloem
<i>Agrostis canina</i>	+2	2.2	+1	1.1	kruipend struisgras
<i>Iris pseudacorus</i>	.	+2	+1	+2	gele lis
<i>Equisetum fluviatile</i>	1.1	+1	.	1.1	holpijp
<i>Eriophorum angustifolium</i>	1.1	2.2	.	1.1	veenpluis
<i>Galium palustre</i>	+2	1.2	.	1.1	moeraswalstro
<i>Epilobium palustre</i>	+1	1.1	.	+1	moerasbasterdwerdrik
<i>Caltha palustris</i>	.	+2	.	1.2	dotterbloem
<i>Lychnis flos-cuculi</i>	.	+1	.	+1	koekoeksbloem
<i>Poa pratensis</i>	+2	1.2	.	1.2	veldbeemdgras
<i>Stellaria palustris</i>	+1	+1	.	+1	zeegroene muur
<i>Carex panicea</i>	.	.	2.2	3.2	blauwe zegge
<i>Festuca rubra</i>	.	.	+1	1.2	rood zwenkgras
<i>Lotus uliginosus</i>	.	.	1.2	+1	moerasrolklaver
<i>Comarum palustre</i>	+1	.	2.2	1.1	watersaardbei
<i>Filipendula ulmaria</i>	.	.	1.1	1.2	moerasspirea
<i>Achillea ptarmica</i>	.	.	+1	+1	wilde bertram
<i>Juncus effusus</i>	.	.	1.2	.	pitrus
<i>Juncus subuliflorus</i>	.	.	1.2	.	biezeknoppen
<i>Lysimachia vulgaris</i>	.	.	1.1	.	wederik
<i>Peucedanum palustre</i>	.	.	+1	.	melkeppe
<i>Potentilla anserina</i>	.	.	+1	.	zilver schoon
<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	.	.	2.2	.	waternavel
<i>Lysimachia thyrsoiflora</i>	.	.	2.1	.	moeraswederik
<i>Myosotis scorpioides</i>	.	.	+1	.	moerasvergeetmijnietje
<i>Stachys palustris</i>	.	.	+1	.	moerasanddoorn
<i>Polygonum amphibium</i>	.	.	+1	.	veenwortel
<i>Carex echinata</i>	.	.	.	1.2	sterzegge
<i>Carex curta</i>	.	.	.	2.2	afgekorte zegge
<i>Arrhenatherum elatius</i>	.	.	.	+1	glanshaver
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	.	.	.	1.2	reukgras
<i>Holcus lanatus</i>	.	.	.	+2	witbol
<i>Luzula campestris</i>	.	.	.	+2	veldbies
<i>Succisa pratensis</i>	.	.	.	+1	blauwe knoop
<i>Calliergonella cuspidata</i>	.	4.4	+2	3.3	puntmos
<i>Drepanocladus vernicosus</i>	.	+2	+1	+2	sikkelmos
<i>Calliergon cf. cordifolium</i>	.	1.3	.	.	
<i>Mnium spec.</i>	.	.	+1	.	
<i>Climacium dendroides</i>	.	.	.	2.3	boompjesmos
<i>Lemna minor</i>	+2	.	.	.	klein kroos
<i>Pedicularis palustris</i>	+1	.	.	.	moeraskartelblad

Opname 5.

Datum: 6 - 7 - '46

Agelerbroek. Bodemvegetatie ongeveer gelijk met de grondwater-spiegel. Waterdiepte hoogstens 2 cm.

Oppervlakte 2 x 3 m². Bedekking 80%. pH 6,3 ± 0,3.

<i>Juncus articulatus</i>	3.5	waterrus
<i>Scirpus fluitans</i>	2.3	vlottende bies
<i>Echinodorus ranunculoides</i>	2.2	kleine waterweegbree
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	+1	grote waterweegbree
<i>Utricularia vulgaris</i>	1.1	blaasjeskruid
<i>Ranunculus flammula</i>	1.1	egelboterbloem
<i>Equisetum palustre</i>	1.1	lidrus
<i>Agrostis canina</i>	1.1	kruipend struisgras
<i>Carex vesicaria</i>	+2	blaaszegge
<i>Polygonum amphibium</i>	+1	veenwortel
<i>Potentilla palustris</i>	+2	watersaardbei
<i>Mentha aquatica</i>	+1	watermunt
<i>Veronica scutellata</i>	+1	schildvruchtereprijs

Opname 6.

Datum: 6 - 7 - '46

Agelerbroek. Walkantbegroeiing langs de weg dwars door het broek, van Bendenkooi naar uitspanning.

Oppervlakte 10 m². Hoogte kruidlaag 1 m; bedekking 100%.

<i>Filipendula ulmaria</i>	2.2	moerasspirea
<i>Lysimachia vulgaris</i>	3.2	wederik
<i>Stachys palustris</i>	2.2	moerasandoorn
<i>Galium mollugo ssp. erectum</i>	3.2	glad walstro
<i>Achillea ptarmica</i>	+2	wilde bertram
<i>Valeriana officinalis</i>	1.1	valeriaan
<i>Phalaris arundinacea</i>	3.5	rietgras
<i>Vicia cracca</i>	2.2	vogelwikke
<i>Equisetum fluviatile</i>	+1	holpijp
<i>Agrimonia spec.</i>	+2	agimonie
<i>Calystegia sepium</i>	1.1	haagwinde
<i>Iris pseudacorus</i>	+1	gele lis
<i>Glechoma hederacea</i>	1.1	hondsdrif
<i>Lotus uliginosus</i>	+1	moerasrolklaver
<i>Glyceria maxima</i>	+1	liesgras
<i>Carex riparia</i>	1.1	oeverzegge
<i>Adoxa moschatellina</i>	1.1	muskuskruid
<i>Lysimachia nummularia</i>	+1	penningkruid
<i>Cirsium palustre</i>	+1	kale jonker
<i>Angelica sylvestris</i>	+1	engelwortel
<i>Hypericum perforatum</i>	+1	sint janskruid

hoorlijke massa voor. Kleine zeggen (gewone en blauwe zegge) bepalen met wateraardbei het aspect, naast soorten als rood zwenkgras en russen zoals pitrus, biezeknoppen en dicotyle kruiden als de heldergele wederik en moerasrolklaver, witte melkeppe, wat moeraswederik en tussen dit alles kwistig rondgestrooid de ronde blaadjes van waternavel (opname 3). Een iets andere samenstelling had een opname met bovendien veel sterzegge en afgekorte zegge en enkele exemplaren van blauwe knoop (opname 4). Je begint hier al aan een blauwgrasland te denken.

IV. De Ganzenveldjes.

In de buurt van deze eigenaardige door diervraat beïnvloede vegetatie deden we onze vondst van het waterlepeltje. Volgens Prof. Heimans is dit plantje vroeger wel meer gevonden. Het schijnt wel een floristische bijzonderheid te zijn.

Op een plekje waar de grondwaterspiegel ongeveer gelijk met de bodem stond, maakten we een aardige opname die misschien voor dit gedeelte van de Agelerbroek wel karakteristiek is (opname 5). Grote zeggen zag je hier bijna niet. Alleen blaaszegge prijkt met een + in de opnamelijst. Veel opvallend bloeiende moerasplanten zitten er ook niet tussen, wel veel blaasjeskruid, vlottende bies, veel egelboterbloem en kleine waterweegbree.

V. Het 'Filipenduletum'.

Voor N.J.N.sjokkers een bekende klank, die meteen de gedachte wekt aan een kleurrijke vegetatie van gele wederiktrossen, witte tuilen van moerasspirea en wilde bertram, violette moerasandoorn, lichtpaarse valerian, doorstrengeld met haagwinde. Deze schilderachtige combinatie kwamen we o.a. tegen langs een pad door het Broek. Oeverzegge en rietgras maakten ook een behoorlijk deel van de vegetatie uit (opname 6). Tot onze verbazing groeide hier ook agrimonie. Door hem voetstoots gewone agrimonie te noemen hebben we zeer waarschijnlijk een floristische flater geslagen. Het kan nl. best welriekende agrimonie (*Agrimonia odorata*) geweest zijn. De floristen van de Botanische Vereniging hebben er vergeefs, hoewel intens naar gezocht. Zij wisten dat hij hier voorkomt. Hopelijk komen met deze beschrijving de luisterrijke excursies in het Agelerbroek weer uit onze herinnering naar boven bruisen.